

te laten meetellen in de solvabiliteitseis kon, nominaal gezien, de solvabiliteit diep onder de 8 procent uitkomen.

Bankbalansen groeiden buitensporig tot veertig of vijftig keer het eigen vermogen terwijl, risicogewogen, de banken volgens de letter van Bazel I binnen de solvabiliteitseis van 8 procent bleven. Bazel II zou de mazen van Bazel I hebben moeten repareren maar de implementatie ervan werd ingehaald door de financiële crisis die zich eind 2007 manifesteerde. Opvallend is het lange gesteggel over de implementatie. De tekst van Bazel II was al in 1999 gereed maar pas in 2006 kwamen de G10-landen en Spanje na veel aanpassingen tot een uiteindelijk akkoord. Te laat om een financiële crisis te kunnen afwenden.

Bazel II is na een draagtijd van zeven jaar een doodgeboren baby gebleken en het internationale bankwezen staat nu voor de opgave om onder grote druk op korte termijn een geheel nieuw systeem van adequate kapitaaleisen op te tuigen. Het lijkt onacceptabel dat de BIS later dan eind dit jaar met Bazel III komt. Hoe langer de onzekerheid op dit punt duurt, des te minder banken bereid zullen zijn hun kredietverlening te hervatten. Zij weten immers niet met welke maatregelen de BIS op de propen zal komen.

THEORETISCH ONOPLOSBAAR

Ongetwijfeld zal risicoweging van verschillende kredietvormen weer deel uitmaken van de nieuwe regels, maar de grote handicap daarbij is dat de methoden om risico's vast te stellen hebben gefaald en dat er niet op gerekend mag worden dat er op korte termijn betere methoden beschikbaar komen. De optimale financiële structuur is voor een bank, evengoed als die voor een niet-bankinstelling, immers theoretisch onoplosbaar. Er zal daarom heel waarschijnlijk een pragmatisch, dat wil zeggen op vuistregels gebaseerd, regime moeten worden opgesteld.

Ervaringen opgedaan in de huidige crisis zullen daarbij zwaar wegen. In april berekende het IMF dat banken nog slechts een derde van de in totaal op 3 biljoen dollar geraamde waardedaling hadden afgeboekt. Dat verloren kapitaal moet via aandelenemissies en eventueel aanvullende financiële overheidssteun worden bijgespijkerd om aan de solvabiliteitseisen van voor de crisis te voldoen. Die solvabiliteit is echter faliekant ontoereikend gebleken. Grosso modo lijkt daarom eenzelfde bedrag nodig te zijn om aan de nieuwe, straks onder Bazel III voorgeschreven solvabiliteitseisen te voldoen. Het is niet onredelijk te verwachten dat die uiteindelijk op minimaal anderhalf

tot mogelijk tweemaal het niveau van die van Bazel I en II zullen komen te liggen.

Naast drastisch verhoogde solvabiliteitseisen zal ongetwijfeld een hoge graad van transparantie worden geëist voor bestaande en nieuw te ontwikkelen financiële instrumenten. Die transparantie zal zich niet alleen uitstrekken tot explicatie van de werking van financiële constructies maar vooral ook tot de kostenstructuur, met name de aan cliënten in rekening gebrachte provisie en kosten.

Enigszins ondergesneeuwd onder het geweld van de financiële crisis maar niet minder ernstig is het misbruik dat banken en verzekeraars hebben gemaakt van de onwetendheid van hun cliënten. In ons land heeft dat al geleid tot de gedwongen restitutie van circa 1,5 miljard euro aan commissies die verzekeraars versluierd hebben verdiend met woekerpolissen. Heel waarschijnlijk zullen ook de beleggingsfondsen van banken nog aan kritisch onderzoek worden onderworpen. Ook hier is vaak sprake van een cumulatie van kosten die zich aan het oog van cliënten onttrekt.

In het licht van deze ontwikkelingen – een aanzienlijk hogere solvabiliteit, transparantie en een beperkte mogelijkheid om nieuwe financiële producten in de markt te zetten – is het bankiersexamen slechts een doekje voor het bloeden. De bankiers mochten willen dat ze ermee weg konden komen. Veel ingrijpender maatregelen staan echter op stapel. Niet direct van de zijde van de politiek, maar van de toezichhouders. Deze hebben immers bergen boter op hun hoofd en worden door het maatschappelijk krachtenveld gedwongen de bakens te verzetten.

Beleggers hebben de afgelopen maanden een behoorlijk voorschot genomen op terugkeer naar normale verhoudingen in het bankwezen. Daaruit blijkt een al te groot optimisme. Een gezond bankwezen vormt een essentieel onderdeel van een goed functionerende economie en uiteindelijk zal de wal het schip moeten keren, maar naar verwachting zal het zeker nog een decennium duren alvorens de aandelen in de grote banken die de afgelopen jaren de dienst uitmaakten, weer als serieus en aantrekkelijk beleggingsmateriaal zullen mogen worden beschouwd.

Dat neemt niet weg dat bestaande en nieuwe financiële dienstverleners in zeer specifieke segmenten van de bancaire markt bij de gerezen situatie garen kunnen spinnen. Onder de oude namen lijken Goldman Sachs en Morgan Stanley nog steeds behoorlijk kansrijk. ■